

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสมรสซ้อน (Bigamous marriage) หมายถึง การที่บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ทำการสมรสตามกฎหมายกับบุคคลอื่นในขณะที่ตนมีคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว¹ การสมรสซ้อนจึงมิได้หมายความแต่เฉพาะการจดทะเบียนสมรสครั้งที่สองซ้อนเข้ามาในระหว่างการจดทะเบียนสมรสครั้งที่หนึ่งเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงการสมรสครั้งที่สองในขณะที่ตนมีคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายในทุกกรณีด้วย ฉะนั้น สามีภริยาตามกฎหมายลักษณะคู่สมรสที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนสมรสกัน ก็ถือว่าเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่อาจที่จะจดทะเบียนสมรสใหม่กับบุคคลอื่นได้อีก หรือในกรณีที่ชายหญิงทำการสมรสกันในต่างประเทศโดยมิได้จดทะเบียนสมรสซึ่งในบางประเทศยอมรับว่าเป็นการสมรสที่สมบูรณ์ตามกฎหมายของประเทศนั้น ชายหญิงคู่นี้ก็ไม่อาจจดทะเบียนสมรสกับบุคคลอื่นได้อีกเช่นกัน²

ในบรรดาข้อห้ามที่อาจทำให้การสมรสเป็นโมฆะทั้งหมดนั้น การสมรสซ้อนเป็นเรื่องที่มีผู้ฝ่าฝืนมากที่สุด โดยเฉพาะฝ่ายชายที่มีภริยาอยู่แล้ว³ การสมรสซ้อนนำมาซึ่งความยุ่งยากและความไม่ปกติสุขในชีวิตสมรสมากมายหลายประการ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ภริยาเดิมและคู่สมรสที่สุจริต ครอบครัวแตกแยกไม่ปรองดอง ทำลายบรรยากาศความอบอุ่นในครอบครัว เกิดเป็นปัญหาการหย่าร้าง และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เด็กที่เกิดมาขาดความรักความอบอุ่นไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ทำให้ล่อแหลมต่อการกระทำความผิด เช่น ดิฉยาเสพชิตหรือก่ออาชญากรรมส่งผลไปถึงสังคมโดยรวมและอนาคตของชาติ นอกจากนี้ การสมรสซ้อนยังเป็นการใช้ความรุนแรงรูปแบบหนึ่ง เพราะคำว่า “ความรุนแรง” หมายถึงการที่ฝ่ายหนึ่งใช้กำลังอำนาจเข้าทำร้ายอันมี

¹ Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary, Eighth Edition, (United States of America : West Publishing Co, 2004), p. 172.

² ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 15, (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2549), หน้า 306.

³ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), หน้า 125.

ผลกระทบต่อร่างกาย และรวมถึงเป็นการทำร้ายทางด้านจิตใจและอารมณ์ (physically and psychologically abuse) ของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย⁴

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1452 ได้บัญญัติรองรับหลักการสมรสแบบมีคู่สมรสคนเดียว (monogamy) ไว้ว่า “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้” เพราะถือเป็นการกระทำซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มีผลทำให้การสมรสเป็นโมฆะ แม้กฎหมายจะได้พยายามป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวโดยกำหนดให้ผู้ที่กระทำการสมรสซ้อนจะต้องใช้ค่าทดแทนและค่าเลี้ยงชีพแก่คู่สมรสที่สุจริต ต้องใช้ค่าทดแทนชายผู้ค่าทดแทนจากหญิงที่มีความสัมพันธ์ทางคู่สาวกับสามี ในทางอาญาการสมรสซ้อนโดยเจตนาขายทะเบียนว่ายังเป็น โศดไม่มีคู่สมรส ทั้งๆ ที่ตนเองมีคู่สมรสอยู่แล้วถือเป็นความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137⁵ หรือฐานแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารมหาชนหรือเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 267⁶ แต่ก็ยังปรากฏอยู่เสมอว่ามีผู้ฝ่าฝืนข้อห้าม ไปมีคู่สมรสใหม่เพิ่มขึ้นมาอีก ดังที่มีผู้หญิงจำนวนมากได้มาร้องเรียนต่อคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุวุฒิสภาถึงกรณีการสมรสซ้อนที่พบมากในขณะนี้ โดยบางคนทำการสมรสซ้อนสามถึงสี่ครั้ง ทำให้กลายเป็นปัญหาอย่างมาก โดยเฉพาะการแบ่งมรดกและทรัพย์สิน⁷

จากปัญหาดังกล่าว จึงมีผู้เสนอให้กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยเปลี่ยนแปลงการทำบัตรประชาชนรูปแบบใหม่ หรือบัตรสมาร์ทการ์ด โดยให้ระบุสถานภาพการสมรส พร้อมกับชื่อคู่สมรส รวมทั้งรูปถ่ายลงในบัตรด้วยเพื่อแก้ปัญหาการสมรสซ้อน จนเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสม เนื่องจากสิ้นเปลืองงบประมาณ และมีปัญหายุ่งยากในทางปฏิบัติ อีกทั้งไม่สามารถแก้ปัญหาการสมรสซ้อนได้ นอกจากนี้ ยังอาจเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลด้วย⁸

⁴ จิตฤดี วีระเวสส์, “ความรุนแรงภายในครอบครัว.” บทบัญญัติ เล่มที่ 56 ตอนที่ 3 (กันยายน 2543), หน้า 223.

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2614/2518.

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5052/2530.

⁷ ผู้จัดการออนไลน์, “ปิ้งไอเดียกันจดทะเบียนซ้อนเสนอคดีรูปคู่สมรสในสมาร์ทการ์ด”. แหล่งที่มา : <http://www.manager.co.ch/Q01/viewNews.aspx?NewsID=9480000089238> (7/07/2548)

⁸ เติลนิวัสส์ (7 กรกฎาคม 2548), หน้า 10.

การที่กฎหมายเปิดช่องให้ผู้มีส่วนได้เสียกล่าวอ้างความเป็น โฆษะของการสมรสได้ โดยง่าย ก็เพื่อความสะดวกของภริยาหลวงที่ต้องการทำลายการสมรสซ้อน โดยเด็ดขาด และไม่ให้มีผลใดๆ ทั้งสิ้นในทางกฎหมาย ไม่ว่าหญิงคู่กรณีที่ทำการสมรสซ้อนจะสุจริตหรือไม่ และแม้การสมรสซ้อนนั้นจะมีคำพิพากษาของศาลแสดงความเป็น โฆษะเสียเปล่ามาตั้งแต่ต้น ถือว่า ไม่มีการสมรสเกิดขึ้นเลยก็ตาม แต่ปัญหาคือถ้าชายหญิงคู่หนึ่งยังคงมีสัมพันธ์กันต่อไป ทั้งๆ ที่ศาลพิพากษาให้การสมรสเป็น โฆษะแล้ว การขอให้ศาลบังคับให้ผู้อื่นระงับการมีความสัมพันธ์ในทำนองชู้สาวกับคู่สมรสของตน ศาลไม่สามารถบังคับให้เลิกมีความสัมพันธ์กันได้ เพราะสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ศาลบังคับเช่นนั้น⁹

คู่สมรสที่ขอบด้วยกฎหมายอีกฝ่าย มีเพียงสิทธิดำเนินการทางแพ่งยกเหตุนี้ขึ้นอ้างเพื่อฟ้องหย่า และเรียกค่าทดแทนจากคู่หย่า หรือบุคคลที่สามที่มาแย่งคู่ครองได้เท่านั้น อีกทั้งมาตรการให้ผู้มีส่วนได้เสียกล่าวอ้างความเป็น โฆษะของการสมรสได้เองนี้ กลับเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่สุจริตหลอกลวงบุคคลอื่นให้มาจดทะเบียนสมรสด้วย และปิดความรับผิดชอบได้อย่างง่ายดาย โดยการกล่าวอ้างความเป็น โฆษะของการสมรส¹⁰ ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากตกเป็นเหยื่อ ไม่เฉพาะแต่ความเสียหายทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเสียหายทางด้านจิตใจและความเป็นอยู่ต่างๆ ด้วย เพราะต้องถูกเปลี่ยนสถานะไปเป็นสตรีที่มีสามีโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จะกลับคืนสู่สภาพเดิมเหมือนไม่มีการสมรสเกิดขึ้นเลยย่อมเป็นไปไม่ได้ ทำให้ไม่กล้าเปิดเผยหรือฟ้องเรียกร้องความเป็นธรรม ชำรายังถูกฟ้องเรียกค่าทดแทนในฐานะที่ตน ไปมีความสัมพันธ์กับสามีผู้อื่นอีก

เหตุที่มีคนจำนวนมากถูกหลอกลวงให้มาทำการสมรสเนื่องจากตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ผู้ที่จะขอตรวจสอบข้อมูลของผู้อื่นจะต้องมีส่วนได้เสีย แสดงหลักฐาน และอธิบายเหตุผลต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่ามีความจำเป็นต้องรู้ข้อมูลของผู้อื่น หากไม่มีส่วนได้เสียและไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือไม่มีหลักฐานมาสนับสนุน เจ้าหน้าที่จะไม่อนุญาต แต่เนื่องจากชายหญิงที่เป็นคู่รักชอบพอกันยังไม่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย จึงยังไม่สามารถขอตรวจสอบข้อมูลการสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ทำให้เป็นช่องทางให้มีการหลอกลวงผู้อื่นมาทำการสมรสซ้อนอยู่เสมอ

ในปัจจุบันการตรวจสอบสถานภาพการสมรสของบุคคล ในทางปฏิบัติยังมีปัญหา มากซึ่งสืบเนื่องมาจากข้อมูลการจดทะเบียนสมรสก่อนที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์เข้ามาใช้ใน

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4014/2530.

¹⁰ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, “การทำลายการสมรสซ้อน” บทบัญญัติ เล่มที่ 42 ตอนที่ 2 (2529),

ปี พ.ศ.2545 ทางสำนักงานเขต หรืออำเภอทุกท้องที่ จะต้องรวบรวมส่งไปยังสำนักบริหารการทะเบียนส่วนกลางเพื่อบันทึกลงในฐานข้อมูล แต่ในความเป็นจริงแล้ว บางท้องที่ก็มิได้มีการจัดส่งมา หรือส่งมาแล้วแต่ไม่ครบถ้วนทั้งหมด หรือเกิดการสูญหาย เนื่องมาจากภัยธรรมชาติ ซึ่งข้อมูลที่ส่งมาแล้วเป็นการบันทึกด้วยลายมือเขียนทั้งสิ้น ทำให้เกิดปัญหาในการบันทึกลงในฐานข้อมูล เช่น ลายมืออ่านไม่ออก หรือจดชื่อคู่สมรสไม่ถูกต้อง ทำให้ข้อมูลที่บันทึกเกิดความผิดพลาด ซึ่งในการตรวจสอบข้อมูลการสมรสโดยใช้ระบบฐานข้อมูลออนไลน์นั้น จำเป็นต้องพิมพ์ชื่อและนามสกุลให้ถูกต้องทุกตัวอักษร จึงจะสามารถตรวจสอบสถานภาพการสมรสของคู่สมรสได้ การจดชื่อสกุลผิดพลาดแม้เพียงการันต์ตัวเดียว ก็ไม่สามารถตรวจสอบสถานภาพการสมรสของบุคคลดังกล่าวได้

จากปัญหาดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2541 ในคำร้องขอจดทะเบียนสมรส จึงได้กำหนดให้ระบุเลขบัตรประชาชน 13 หลักลงในคำร้อง เพื่อให้สามารถตรวจสอบสถานภาพการสมรสของบุคคลได้แน่นอน แต่ปัญหาคือ การเปลี่ยนชื่อของบุคคลก่อนปี พ.ศ. 2541 แล้วมาสมรสใหม่ ฐานข้อมูลทะเบียนสมรสจะไม่แก้ไขตามชื่อใหม่ด้วย เนื่องจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรในปัจจุบันแยกต่างหากจากฐานข้อมูลทะเบียนสมรส การเปลี่ยนชื่อในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรไม่มีผลทำให้ฐานข้อมูลทะเบียนสมรสต้องเปลี่ยนตามไปด้วย ทำให้ฐานข้อมูลการสมรสยังปรากฏเป็นชื่อเดิมอยู่ การจดทะเบียนสมรสโดยชื่อใหม่ภายหลังปี พ.ศ.2541 จึงไม่สามารถตรวจสอบได้

แม้ในปัจจุบันตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2545 จะได้มีการนำระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์เข้ามาใช้ในการรับจดทะเบียนสมรสก็ตาม แต่ในบางท้องที่โดยเฉพาะในท้องที่ห่างไกลระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ก็ยังไม่ถึง ประกอบกับปัญหาที่สะสมค้างคั่งมานานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 ทำให้การสมรสซ้อนยังเกิดขึ้นอยู่เสมอ และบ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่ที่รับจดทะเบียนสมรสไม่ได้ตรวจสอบสถานภาพการสมรสก่อนที่จะทำการจดทะเบียนสมรสให้คู่สมรส โดยเฉพาะที่นิยมมากในขณะนี้ คือ การเชิญเจ้าหน้าที่ไปจดทะเบียนสมรสนอกพื้นที่ เพราะในระเบียบทางปฏิบัติไม่ได้บังคับให้เจ้าหน้าที่ที่รับจดทะเบียนสมรสจะต้องตรวจสอบทุกครั้งที่ได้รับจดทะเบียนสมรส

การสมรสในต่างประเทศก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เป็นอุปสรรคอย่างมากในการตรวจสอบสถานภาพการสมรส เพราะการสมรสในต่างประเทศระหว่างคนที่มีสัญชาติไทยด้วยกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1459 ได้กำหนดว่าจะทำตามแบบกฎหมายไทย หรือกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรสนั้นก็ได้ ในกรณีที่การสมรสของคนไทยได้กระทำลงในต่างประเทศตามแบบของกฎหมายต่างประเทศ เนื่องจากมิได้มีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย จึงไม่มีทะเบียนสมรสอยู่ในประเทศไทยแล้ว หากเมื่อกลับมาประเทศไทยมิได้กลับมาบันทึกฐานะการสมรสตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 17 แล้ว ก็จะไม่

ปรากฏว่าบุคคลนั้นมีคู่สมรสแล้ว ทั้งที่ความจริงมีคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว หากบุคคลดังกล่าว ไปจดทะเบียนสมรสกับบุคคลอื่นอีกก็ถือเป็นการสมรสซ้อน

ดังนั้น จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วแม้ในอนาคตประเทศไทยจะมีระบบการจับเก็บ การตรวจค้นหาข้อมูลการสมรสโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยเพียงไร ก็คงป้องกันการสมรสซ้อนได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่อาจป้องกันการสมรสซ้อนได้ทั้งหมด¹¹

ในต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมัน ฝรั่งเศส สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น ให้ความสำคัญกับปัญหาการสมรสซ้อนมาก และกำหนดให้การสมรสซ้อนเป็นความผิดอาญา แต่สำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการสมรสซ้อนเท่าที่ควร ส่งผลให้การสมรสซ้อนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่มีทีท่าว่าจะแก้ไขได้ การสมรสซ้อนจำนวนไม่น้อยเกิดจากการละเมิดสิทธิในครอบครัวของผู้อื่น โดยคู่กรณีที่มาเข้าร่วมในการสมรสซ้อนทราบคืออยู่แล้วว่าอีกฝ่ายมีคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว แต่ก็ยังเจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่น โดยขาดจิตสำนึก เช่น กรณีที่เป็นข้าราชการกระทำการสมรสซ้อน เพื่อหวังผลประโยชน์จากการสมรสซ้อน โดยนำไปสำคัญการสมรสไปแสดงต่อผู้บังคับบัญชาของตน เพื่อจะได้ไม่มีความผิดทางวินัยฐานประพฤติเสื่อมเสียในทางชู้สาวตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 98 หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติของคู่สมรส หรือเพื่อหวังประโยชน์ในทางทรัพย์สิน เพราะแม้ภายหลังการสมรสของตนเองจะถูกกล่าวอ้าง หรือศาลพิพากษาให้การสมรสเป็นโมฆะ ทำให้ไม่มีสิทธิในการรับมรดกของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง แต่หากมีบุตรเกิดขึ้น บุตรนั้นย่อมสันนิษฐานว่าเป็นบุตรของชาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1538 ถ้าหากชายเสียชีวิตลงบุตรย่อมมีสิทธิในการรับมรดก ดังนั้น หญิงผู้ไม่สุจริตนี้ย่อมอาศัยอันสงฆ์ของบุตรในทรัพย์สินมรดกดังกล่าว ซึ่งความเสียหายย่อมตกแก่หญิงคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายในการที่จะต้องแบ่งทรัพย์สินที่ตนเอง และคู่สมรสร่วมกันหามาทั้งชีวิต ไปให้กับบุคคลอื่น หรือ อาจจดทะเบียนสมรสกันเพื่อให้มีสิทธิในการรับเงินบำเหน็จ¹² หรือบำนาญตกทอด¹³

ในขณะที่มาตรการทางอาญาก็ไม่ได้มีมาตรการรับมือกับปัญหาดังกล่าว กล่าวคือ แม้ในปัจจุบันผู้ที่ทำการสมรสซ้อนต้องรับผิดทางอาญาฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137 หรือฐานแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสาร

¹¹ ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สัมภาษณ์ วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2548 และสำนักงานเขตบางรัก สัมภาษณ์วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2549.

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4027/2548.

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1067/2545.

มหาชน หรือเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 267 และแม้ว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่น อาจต้องรับผิดชอบเป็นตัวการร่วม หรือผู้สนับสนุนในความผิดดังกล่าวก็ตาม แต่โทษที่ผู้กระทำผิดได้รับก็เป็นเพียงโทษข้างเคียง มิได้เป็นการลงโทษอันเนื่องมาจากการสมรสซ้อนโดยตรง ทำให้ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าการสมรสซ้อนก็มีโทษทางอาญาเช่นกัน เป็นเหตุให้เกิดการสมรสซ้อนอยู่เสมอ การแก้ปัญหาค่าการสมรสซ้อนจึงไม่อาจดำเนินไปได้ว่าเป็นรูปธรรม

อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากภารกิจของกฎหมายอาญาซึ่งมุ่งที่จะคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut หรือ Legal Interest) แล้วจะเห็นได้ว่า คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137 คือ การมุ่งที่จะคุ้มครองความเด็ดขาดแห่งอำนาจรัฐ ในขณะที่คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารมหาชน หรือเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 267 คือ การมุ่งที่คุ้มครองความมั่นคงและความเชื่อถือในการใช้เป็นพยานหลักฐาน¹⁴ ความผิดทั้งสองฐานดังกล่าวมิได้มุ่งคุ้มครองปัจเจกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงของสถาบันครอบครัวแต่อย่างใด การปรับบทลงโทษในกรณีที่มีการสมรสซ้อนให้เข้ากับความผิดทั้งสองฐานดังกล่าว จึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ดังนั้น เพื่อเป็นการขยับยั้งผู้ที่จะกระทำความผิด หรือผู้ที่จะเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว และผู้ที่กระทำความผิดแล้วมิให้กลับมากระทำความผิดอีก มาตรการทางอาญาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง จึงมีความคิดว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาให้มีความผิดฐานสมรสซ้อน (BIGAMY) ทำนองเดียวกับต่างประเทศ ซึ่งในหลายประเทศลงโทษทั้งผู้ที่ทำการสมรสซ้อนและคู่กรณีในการสมรสซ้อนที่เจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่น โดยสมรสกับบุคคลอื่นต่างๆ ที่รู้ว่าบุคคลนั้นมีสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว¹⁵ ซึ่งเป็นการป้องปรามทั้งสองฝ่ายทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างมากในการควบคุมการสมรสซ้อน การกำหนดให้การสมรสซ้อนเป็นความผิดอาญาในตัวเองและบังคับโทษอย่างจริงจังย่อมจะมีผลในทางปฏิบัติต่อบุคคลที่นอกใจคู่สมรสของตนเอง โดยคิดจะทำการสมรสซ้อน และคู่กรณีในการสมรสซ้อนที่คิดจะแย่งคู่สมรสของผู้อื่นมากกว่าการไปกำหนดเป็นโทษข้างเคียง และไปรอทำลายการสมรสประเภทนี้หลังจากที่เกิดปัญหาขึ้นแล้ว

¹⁴ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545), หน้า 437, 587.

¹⁵ วิมลศิริ ชำนาญเวช, “กฎหมายอาญาคู่ครองผู้หญิงและเด็กในคดีเกี่ยวกับครอบครัวเพียงไร.” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2540), หน้า 371.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาถึงความหมาย สภาพปัญหาทั่วไป ผลกระทบที่เกิดจากการสมรสซ้อน ตลอดจนอิทธิพลของศาสนาที่มีผลต่อการสมรสซ้อน
2. ศึกษาแนวคิดและบทบัญญัติความผิดฐานสมรสซ้อนของต่างประเทศ ทั้งในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์
3. ศึกษาการบังคับใช้มาตรการลงโทษทางอาญาในกรณีการสมรสซ้อนตามกฎหมายไทย และปัญหาในทางปฏิบัติอันเป็นสาเหตุให้เกิดการสมรสซ้อน
4. เสนอแนะแนวทางและบทบัญญัติแห่งกฎหมายในการลงโทษผู้ที่สมรสซ้อน และคู่กรณีในการสมรสซ้อนที่เจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่น และอัตราโทษที่เหมาะสมที่ควรนำมาใช้สำหรับประเทศไทยในอนาคต

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

ปัจจุบันการสมรสซ้อนเป็นเหตุให้ผู้ที่ทำกรสมรสซ้อนต้องรับผิดทางอาญาด้านแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137 หรือฐานแจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารมหาชนหรือเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 267 และแม้ว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่นอาจต้องรับผิดฐานเป็นตัวการร่วม หรือผู้สนับสนุนในความผิดดังกล่าวก็ตาม แต่โทษที่ผู้กระทำผิดได้รับก็เป็นเพียงโทษจำคุก ทำให้ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าการสมรสซ้อนก็มีโทษทางอาญาเช่นกัน เป็นเหตุให้เกิดการสมรสซ้อนอยู่เสมอ ส่งผลกระทบต่อปัญหาครอบครัวและสังคม จึงสมควรกำหนดให้การสมรสซ้อนเป็นความผิดอาญา ลงโทษทั้งผู้ที่สมรสซ้อน และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่น ทำนองเดียวกับความผิดฐานสมรสซ้อนของต่างประเทศ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาเรื่องความรับผิดทางอาญาด้านสมรสซ้อนจะได้ศึกษาถึงความหมาย สภาพปัญหาทั่วไปทางสังคม และทางกฎหมายตลอดจนปัญหาในทางปฏิบัติ อิทธิพลของศาสนาที่มีผลต่อการสมรสซ้อน โดยเฉพาะความผิดฐานสมรสซ้อนของต่างประเทศทั้งในระบบคอมมอนลอว์ และระบบซีวิลลอว์ โดยการศึกษานี้จะทำให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบอัน

เนื่องมาจากการสมรสซ้อน และปัญหาในการบังคับใช้มาตรการลงโทษทางอาญาในกรณีการสมรสซ้อน ตลอดจนปัญหาในทางปฏิบัติอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดการสมรสซ้อน ทิศทางของกฎหมายคั้งที่ควรจะเป็น เพื่อนำเสนอในการปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาให้เอื้อประโยชน์ในการคุ้มครองสถาบันครอบครัวอันเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ให้ป้องปรามการสมรสซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.5 วิธีการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายครอบครัว บทความทางกฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งบทความในเอกสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาปัญหาในทางปฏิบัติจากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการเปรียบเทียบวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการกำหนดความผิดอาญาฐานสมรสซ้อนในประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบความหมาย สภาพปัญหาทั่วไป ผลกระทบที่เกิดจากการสมรสซ้อน ตลอดจนอิทธิพลของศาสนาที่มีผลต่อการสมรสซ้อน
2. ทำให้ทราบแนวคิดและบทบัญญัติความผิดฐานสมรสซ้อนของต่างประเทศ ทั้งในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์
3. ทำให้ทราบปัญหาการบังคับใช้มาตรการลงโทษทางอาญา ในกรณีการสมรสซ้อนตามกฎหมายไทย และปัญหาในทางปฏิบัติอันเป็นสาเหตุให้เกิดการสมรสซ้อน
4. เสนอแนะแนวทางและบทบัญญัติแห่งกฎหมายในการลงโทษผู้ที่สมรสซ้อน และคู่กรณีในการสมรสซ้อนที่เจตนาแย่งคู่สมรสของผู้อื่น และอัตราโทษที่เหมาะสมที่ควรนำมาใช้สำหรับประเทศไทยในอนาคต